

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060103

DOM
2023-01-18
Stockholm

Mål nr
F 9195-21

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2021-06-30 i mål nr F 9102-20,
se bilaga A

PARTER

Klagande

Bullerforsens Kraft Aktiebolag,
556036-4514

Ombud: N.L

Motpart

1. G.A

2. A.K.A

3. L.A

4. M.A

5. O.A

6. S.B

Dok.Id 1875159

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50 E-post: svea.hovratt@dom.se www.svea.se		måndag – fredag 09:00–16:30

7. Dödsboet för N.B

8. Ellevio AB, 556037-7326

9. B.E

10. I.E

11. P.E

12. Fortum Sverige AB, 556006-8230

13. E.H

14. K.H

15. T.H

16. B.J

17. M.J

18. T.K

19. M.L

20. AL.L

21. LL

22. P.L

23. Dödsboet för E.L

24. J.N

25. H.N

26. L.O

27. P.O

28. B.O

29. K.O

30. S.O

31. B.P

32. G.P

33. T.P

34. Prästlönetillgångar i Västerås Stift, 817605-7407

35. J.R

36. N.R

37. L.S

38. S.U

39. I V-K

SAKEN

Anläggningsförrättning avseende omprövning av X i Gagnefs kommun
(Lantmäterimyndighetens ärendenr W1544)

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen ändrar mark- och miljödomstolens dom och
lantmäterimyndighetens beslut den 2020-11-12 i ärendenr W1544 endast på så sätt
att andelstalet för fastigheten Z bestäms till 16 424.

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Bullforsens Kraft Aktiebolag (Bullerforsen) har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska

1. ändra lantmäterimyndighetens beslut vad avser andelstalet för utförande och drift för Z så att andelstalet sänks från beslutade 17 859 till 4 206, och
2. ändra lantmäterimyndighetens beslut om fördelning av förrättningskostnaderna så att dessa ska betalas av delägarna efter andelstal.

Ellevio AB, G.A, L.L, S.O och G.P har motsatt sig att mark- och miljödomstolens dom ändras.

Övriga motparter har inte avhört.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Bullerforsen har anfört detsamma som i mark- och miljödomstolen med i huvudsak följande tillägg.

Utredningen som Bullerforsen har lämnat in redovisar en förteckning över alla slag av transporter som kan komma i fråga till och från kraftverket. Vägen har inte byggts med någon särskild standard för kraftverkets behov. Det finns ingen fördyring av vägens byggande och drift som hänför sig till kraftverkets behov av särskild standard.

Att den tidigare accepterade utgångspunkten om en trafikmängd om 15 000 ton per år inte längre gör sig gällande kom aldrig upp i förrättningen men torde vara tillräckligt klarlagd i förrättningen genom de fakta att ställverket, eldistribution och bostäder inte längre ingår i verksamheten, samt en från början felaktig bedömning av hur andelstal för denna typ av anläggningsfastigheter ska behandlas.

Stora förändringar har inträtt för kraftverket. Dessa ska skäligen beaktas. De minskade transporterna ska åtföljas av lägre andelstal. Det drabbar knappast övriga delägare om

det inte är så att bolaget tidigare haft ett allt för högt andelstal och därmed betalat för mycket till gagn för övriga.

I väg nr 1 som betjänar bolagets fastighet ingår vinterväghållning. Vägen har en beslutad vägklass för skogsbilväg som gäller för alla som betjänas av vägen. Ingen högre vägklass är särskilt beslutad för kraftverket. Övriga åtta vägar har något lägre skogsbilvägsklass. För dessa vägar ingår ingen snöröjning utan sådan får anmälas och bekostas av delägare som önskar nyttja vägen. Samfällighetsföreningen utför sådan vinterväghållning.

G.A, L.L och S.O har i huvudsak anfört följande. Beräkning av andelstal är i grunden en uppskattning. I det aktuella fallet finns en tidigare dom om andelstal. Med underlag i den domen har lantmätaren lyckats väl. Påståendet att vägen inte har byggts med någon särskild standard för kraftverkets behov är fel. I samband med utbyggnaden av vägnätet yrkade den dåvarande ägaren till kraftverket att vägdel från Borgshedens by till dammen vid kraftverket skulle ha en bättre vägklass än det övriga skogsvägnätet, vilket också genomfördes. Denna vägdel är farbar under årets alla dagar, till skillnad från övriga delar av vägsystemet. Vinterväghållningen bekostas helt av den eller de som utnyttjar vägen under denna årstid.

G.P har i huvudsak anfört följande.

Det är fel att vägen inte har byggts med någon särskild standard för kraftverkets behov. Vid ombyggnaden av vägen krävde Bullerforsen att vägen skulle förstärkas fram till Lillstup och att en vägbro i betong skulle breddas. När det gäller drift och underhåll kräver kraftbolaget att vägen ska vara farbar året runt. På övriga delar av vägen får den fastighetsägare som ska nyttja vägen vintertid själv bekosta snöröjning och sandning. Vägen stängs med bom vid dåligt väglag.

Att lantmätaren inte har sökt kontakt med Bullerforsen stämmer inte. Vid sammanträdet för bildandet av samfällighetsföreningen beklagade lantmätaren att ingen från bolaget var närvarande eller hört av sig fastän kallelse skickats till bolaget.

Andelstalen för skogsmarken har beräknats efter schablonvärden som inte är uppdaterade till dagens skogsbruk, eftersom ingen hänsyn tas till att minst fem procent inte får avverkas. Det innebär att skogsfastigheterna får för många tonkilometer. Det har ingen större betydelse skogsägarna emellan, men blir helt fel när det ska jämföras med kraftbolagets tonkilometer.

Ellevio AB har vidhållit vad bolaget har anfört i underinstanserna.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Bullerforsen har i samband med överklagandet till mark- och miljödomstolen gett in en utredning av mängden trafik som bolagets verksamhet på fastigheten bedöms medföra. Förbestämt underhåll uppgår enligt utredningen till 3 034 tonkilometer per år, motsvarande att en personbil kör till fastigheten fem gånger i veckan tur och retur och att en lastbil kör till fastigheten två gånger i månaden tur och retur. Förnyelseåtgärder bedöms resultera i ytterligare 1 172 tonkilometer per år. Summerat blir det 4 206 tonkilometer per år.

Andelstal för fördelning av kostnaderna för en anläggnings utförande och drift bestäms efter vad som är skäligt med hänsyn främst till den nytta fastigheten har av anläggningen respektive den omfattning i vilken fastigheten beräknas använda anläggningen (15 § anläggningslagen, 1973:1149). En fråga som har behandlats och slutligt avgjorts vid en förrättning får prövas vid en ny förrättning om förhållandena har ändrats på ett sätt som väsentligt inverkar på frågan (35 § första stycket 1 anläggningslagen). Med anledning av en omarrondering i Dala-Floda har frågan om andelstal prövats på nytt.

I förarbetena till 15 § anläggningslagen anges att andelstal ska bestämmas utifrån stadigvarande förhållanden som hänger samman med fastighetens utnyttjande för sitt ändamål (se prop. 1973:160 s. 215). I praktiken innebär detta att andelstalen oftast bestäms schablonmässigt i mer omfattande anläggningar (se Mark- och miljööverdomstolens dom den 30 april 2015 i mål nr F 9829-14).

För fastigheter med kraftverk saknas en schablon för vad som kan vara ett lämpligt transporttal. Vid inrättandet av gemensamhetsanläggningen 1997 bestämdes andelstalet för Z till 30 750, beräknat med ledning av tonkilometermetoden och med utgångspunkt i en trafikmängd om 15 000 ton per år samt en väglängd om 2,05 km. I trafikmängden ingick även trafiken från tre bostäder på fastigheten och ett ställverk i anslutning till kraftverket. Bostäderna finns inte längre kvar på kraftverksfastigheten, vilket har beaktats av lantmäterimyndigheten vid beräkningen av andelstalet. Av utredningen i målet framgår vidare att vägen till Z är av högre standard än övriga vägar i gemensamhetsanläggningen och att det är den enda vägen i gemensamhetsanläggningen där vinterväghållning ingår.

Liksom lantmäterimyndigheten och mark- och miljödomstolen anser Mark- och miljööverdomstolen att det inte framkommit tillräckliga skäl för att i princip frångå den uppskattning av trafikbelastningen som gjordes vid inrättandet av gemensamhetsanläggningen. Förutom att de tre bostäderna inte längre finns kvar på fastigheten bör dock nu även beaktas att ställverket inte är beläget på Z. Den trafikställverket tidigare genererat kan uppskattas till 700 ton per år. Sammantaget anser således domstolen att trafikmängden för Z bör uppskattas till 8 000 tonkilometer per år $(15\ 000 - (3 \times 2\ 100) - 700)$ med avseende på kraftverket. Därtill kommer trafikbelastningen för skogsverksamhet. Andelstalet bestäms därför till 16 424 $(8\ 000 \times 2,05 + 0,5 \times 24 \times 2)$.

Vad gäller fördelningen av förrättningskostnaderna delar Mark- och miljööverdomstolen den bedömning som mark- och miljödomstolen har gjort. Det är därför skäligt att förrättningskostnaderna avseende tiden efter återförvisningen av ärendet betalas av Bullerforsen.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsrådet Fredrik Ludwigs, tekniska rådet Carina Nordström, hovrättsrådet Katarina Welin och tf. hovrättsassessorn Simon Nesterud, referent.

Målet har föredragits av hovrättsfiskalen Philip Stålhandske.

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2021-06-30
meddelad i
Nacka

Mål nr F 9102-20

PARTER

Klagande

Bullerforsens Kraft AB

Ombud: N.L

ÖVERKLAGAT BESLUT

Lantmäteriets beslut den 12 november 2020 i ärende nr W1544, se [bilaga 1](#)

SAKEN

Anläggningsförrättning avseende omprövning av X i Gagnefs kommun

DOMSLUT

1. Mark- och miljödomstolen avslår överklagandet.
 2. Mark- och miljödomstolen avslår Bullerforsens Kraft AB:s yrkande om ersättning för sina rättegångskostnader.
-

BAKGRUND

Lantmäterimyndigheten (LM) beslutade den 12 november 2020 om anläggningsåtgärd avseende omprövning av X (ändamål väg) i Gagnefs kommun. Behovet av omprövningen hade uppkommit som en följd av omarronderingen i Dala-Floda, vilken inneburit ny fastighetsindelning för vissa av de fastigheter som har del i gemensamhetsanläggningen. Förrättningen har tidigare varit föremål för överprövning i Mark- och miljööverdomstolen, varvid domstolen genom dom den 20 juni 2019 i mål F 1201-18 undanröjde samtliga beslut i förrättningen och återförvisade ärendet till LM för ny handläggning. I domskälen angavs bl.a. att det inte gick att uttala sig om huruvida det tidigare andelstalet för kraftstationen belägen på Z var för högt och att utredningen av detta lämpligen borde ske hos LM vid en ny förrättning. Vidare framgår att andelstalen för kraftstationen även skulle omfatta den periodvis omfattande trafikmängden som föranleds av större under-hålls- och ombyggnadsprojekt samt att delaktigheten för fastigheten Y (ställverksanläggning) skulle övervägas. Vid den förnyade prövningen som därefter följt har fokus legat på dessa två frågor. Andelstalen för de övriga fastigheterna har inte ändrats i förhållande till det som beslutades år 2016.

YRKANDEN M.M.

Bullerforsens Kraft AB (Bullerforsen) har yrkat att mark- och miljödomstolen ska

1. ändra LM:s beslut vad avser andelstalet för utförande och drift för Gagnef Z så att andelstalet sänks från beslutade 17859 till 4206,
2. ändra LM:s beslut om fördelning av förrättningskostnaderna så att dessa ska betalas av delägarna efter andelstal, samt
3. tillerkänna Bullerforsen ersättning för rättegångskostnader.

Bullerforsen anför följande som stöd för sitt överklagande.

Andelstalet

LM har inte gjort någon utredning om i vilken utsträckning som vägen används av ägaren i den pågående användningen kraftverk. LM har tagit gammal uppskattning från tidigare förrättning och gjort generella bedömningar samt även använt andra

grunder än vägens nyttjande vid beräkningen av andelstalet. Detta framgår av protokollet. LM har utifrån detta kommit fram till att trafikmängden är 8 700 ton/år och därmed andelstalet 17 895 tonkilometer per år. Detta är en allt för stor trafikmängd. LM har inte fört erforderlig dialog med Bullerforsen.

Bullerforsen har låtit göra en utredning om trafikmängden. Andelstalet för den där redovisade trafikmängden och nyttjandet bör enligt denna utredning för den aktuella vägsträckan om 2,05 km vara 4 206 tonkilometer per år. Det är en kraftig skillnad och det föranleder bolaget att överklaga. Utredningen ger besked om kraftverksdelens användning av vägen. Några skäl för att frångå lagens regel om att användningen ska vara vägledande för andelstalet föreligger inte.

Fördelning av förrättningskostnaderna

LM har beslutat att kostnaden för handläggningen efter domstolsbehandlingen ska i sin helhet betalas av ägaren av Z, Bullerforsen. Av protokollet framgår att förrättningsarbetet omfattat mer än just andelstalet för denna fastighet. Det finns inte heller dokumenterat att det utförts något förrättningsarbete avseende det andelstalet utöver de bedömningar som LM redovisat i protokollet. Den omständigheten att Bullerforsen överklagat förrättningsbeslut tidigare, då andelstalet den gången var beslutat till 30 750, och att förrättningen återförvisats är inte på sätt som LM anför i protokollet ett gångbart skäl för att ålägga bolaget att ensam svara för dessa tillkommande förrättningskostnader. Det kan också ifrågasättas om dessa arbetsåtgärder borde stanna på LM. Det är skäligt att de kostnader som ska betalas av sakägare ska betalas av delägarna efter det andelstal som slutligen blir bestämt.

DOMSKÄL

Mark- och miljödomstolen har med stöd av 31 § AL och 16 kap. 8 § första stycket fastighetsbildningslagen (1970:988), FBL, avgjort målet utan att hålla sammanträde. Bullerforsen har beretts möjlighet att slutföra sin talan.

Andelstalet

Enligt 35 § första stycket AL får en fråga, vilken har behandlats och slutligt avgjorts

vid en förrättning, prövas vid en ny förrättning antingen om förhållandena har ändrats på ett sätt som väsentligt inverkar på frågan, eller om det i det tidigare avgörandet har beslutats att frågan får omprövas efter viss tid och denna tid har gått ut, eller om det i annat fall har framkommit ett klart behov av omprövning. Enligt andra stycket samma paragraf får det vid den nya förrättningen inte beslutas om en sådan ändring i fråga om kretsen av fastigheter som deltar i en gemensamhetsanläggning eller en fastighets andelstal att avsevärd olägenhet uppkommer från allmän eller enskild synpunkt.

Hur fördelningen av de kostnader som uppkommer för gemensamhetsanläggningens utförande och drift ska ske mellan deltagande fastigheter framgår av 15 § AL. Enligt första tycket ska för varje fastighet anges ett andelstal för utförande utifrån vad som är skäligt med hänsyn främst till den nytta fastigheten har av anläggningen. Av andra stycket följer att andelstal för anläggningens drift ska bestämmas efter vad som är skäligt med hänsyn främst till den omfattning i vilken fastigheten beräknas använda anläggningen. För X har bedömts att nyttan motsvarar den beräknade användningen av anläggningen varför andelstalen är angivna i en gemensam andelstalsserie.

Mark- och miljööverdomstolen har i ovan nämnda dom i mål F 1201-18 slagit fast att samtliga förutsebara transporter ska beaktas vid fastställande av andelstalet för Z, dvs. även sådana mer omfattande transporter som föranleds av större underhållsarbeten på anläggningen. Därtill ska enligt domen läggas fastighetens behov av en högre vägstandard än för skogsbilvägar i allmänhet. Av domen framgår vidare att det ankommer på Bullerforsen i egenskap av ägare av fastigheten att lägga fram de omständigheter som utgör grund för att den tidigare accepterade utgångspunkten om en trafikmängd om 15 000 ton/år inte längre skulle göra sig gällande.

Mark- och miljödomstolen konstaterar att Bullerforsen inom ramen för handläggningen hos LM inte har lagt fram sådana omständigheter som kan utgöra grund för en ändring av fastighetens andelstal i X i förhållande till den tidigare

accepterade trafikmängden. Bullerforsen har dock i sitt överklagande anfört att bolaget har låtit göra en utredning om trafikmängden. Andelstalet för den där redovisade trafikmängden och nyttjandet bör för den aktuella vägsträckan om 2,05 km enligt utredningen vara 4 206 tonkilometer per år. Det framgår emellertid varken av den beräkningen som Bullerforsen gett in eller av vad bolaget anför i övrigt huruvida skälig hänsyn har tagits till verksamhetens behov av högre vägstandard än för skogsbilvägar i allmänhet. Enligt mark- och miljödomstolen utgör den utredning som Bullerforsen nu presenterat inte tillräckliga skäl för att frånga LM:s bedömningar i aktuell del. LM:s beslut framstår sammantaget som korrekt och överklagandet ska därför avslås såvitt gäller frågan om fastställda andelstal.

Fördelning av förrättningskostnaden

LM är en avgiftsfinansierad myndighet som ska debitera förrättningskostnader efter principen om full kostnadstäckning. Enligt 4 § förordningen (1995:1459) om avgifter vid lantmäteriförrättningar och med stöd av utfärdade föreskrifter ska avgiften antingen beräknas utifrån hur lång tid som behövts för handläggning av förrättningen och införande i fastighetsregistret eller, för vissa moment i förrättningen, tas ut med fast belopp. Vidare följer av 1 § 2 Lantmäteriets föreskrifter till förordningen (LMVFS 2019:4) att avgifter inte ska utgå för merarbete pga. felaktighet i förrättning som är orsakad av LM. Denna princip tillämpas även i samband med att en förrättning återförvisas. Moment som behöver göras om till följd av domstolens avgörande debiteras inte när förrättningen återförvisats till följd av att LM formellt handlagt ärendet felaktigt, att LM frångått lag eller rättspraxis eller exempelvis gjort mät- och beräkningsfel samt i de fall domstolen gjort en annan materiell prövning i ärendet. I de fall domstolens beslut grundar sig på att sakägare framställt ett nytt eller jämkat yrkande som kunde framställas under förrättningen eller att nya förutsättningar inträtt sker dock debitering.

Mark- och miljödomstolen konstaterar att omprövningen av X föranleddes av en ansökan om omprövning från Sälje-Borghedens samfällighetsförening med anledning av de förändringar som skett i fastighetsindelningen på grund av omarronderingen i Dala-Floda. Z var inte berörd av omarronderingen och det

då överklagade beslutet innebar inte någon förändring av fastighetens andelstal. Av mark- och miljööverdomstolens domskäl framgår att Bullerforsen först samma dag som LM beslutade i ärendet framförde synpunkter i fråga om andelstalet för Z. Mark- och miljödomstolen bedömer att det är fråga om ett nytt yrkande som prövas varför det var rätt av LM att debitera för de kostnader som handläggningen genererar efter att ärendet återförvisats.

Förrättningskostnaderna ska enligt 29 § första stycket AL fördelas mellan ägarna av de fastigheter som ska delta i anläggningen efter vad som är skäligt. Vid skälighetsbedömningen ska framförallt nyttan vara vägledande (prop. 1973:160 s. 243). Handläggningen efter återförvisningen har till övervägande del handlat om en prövning av andelstalet för Z. Domstolen delar LM:s bedömning, att det är skäligt att kostnaderna i sin helhet, vad avser tiden efter återförvisningen av ärendet, betalas av ägaren till Moje Z. Överklagandet ska därför avslås.

Rättegångskostnader

Bullerforsen är förlorande part och är därför inte berättigad till ersättning från motparterna för sina rättegångskostnader.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-02)

Överklagande senast den 21 juli 2021.

Björn Räftegård

Monica Lagerqvist Nilsson

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Björn Räftegård, ordförande, och tekniska rådet Monica Lagerqvist Nilsson.